

človek bo pa s stališča praktične orientacije saznavanja itak dejal z avtorjem: «sve to je lepo, ali pa hoče ta vaša disciplina doneti praktično kakve koristi?»

Alfred Šerko.

Karel Širok: Slepí slavčki. Gorica 1922. Izdalo in založilo Katoliško tiskovno društvo. 120 str.

To je lepa, res nova knjiga, pesem o slepih slavčkih, napisana za — slepe slavčke. Mladinska knjiga — to se pravi: knjiga za vse one, ki so vedno mladi, vedno rastoči, ki se hočejo še vedno učiti in se uče s srcem in z bridkostjo.

V teh čudnih, nenavadnih povesticah je pisatelj povsem vsakdanji dogodek orisal tako mično in dojmljivo, da se po prečitaniu ne moreš več ubraniti vplivu njegove umetnosti. Zakaj, to niso samo orisi — to so izrezki iz tihega in tajnega življenja v naravi, ožarjeni s srčno ljubeznijo pravega pesnika, ki išče vsepovsod ljubezni, ki skuša vsaj naš «novi rod» vzgojiti v znamenju ubranosti in sočuvstvovanja. V teh sličicah (Gož, Brama, Divja raca) je nekaj sile Cankarjevih veleumetnin v «Mojem življenju». Tudi v «Slepíh slavčkih» odmeva godba onega skrivnostnega sveta, kjer snujejo in rujejo še nezavestne sile vesoljstva, kjer se vrši prehod med mrakovi in lučjo — svet živalstva!

Vso knjigo preveva čudovita enotnost. To so izbrani mozaiki — podobe od tam, kjer gredo premnogi «slepi» kar mimo, ker spe njih duše še vse pod zarjavelim ščitom, ker se jim zdi prazna vsakdanjost vse, kar jih — otopele — ne razburja in ne draži; dočim pa začne ravno tukaj — v svetu rastlinstva in živalstva — rastoči duh iskati ključ v tajnosti vseмира, se mu začne razodevati presenetljiva vez med človekom in naravo, in vsa umetna, privzgojena meja razpade. Ali ni tako gledal vsak velik duh, primerjaj samo Maeterlincka (o cvetlicah, o življenju čebel)?

Te pesmi v prozi so enotne tudi po svojem osnovnem akordu: bolešno trpke so in v vseh joka hrepenenje po odrešenju, v vseh je isto mučno trganje in vzpenjanje k solncu — kot da bi pripevala rast vsega živega, ki hoče kvišku, a se mora boriti z nočjo in s stenami in verigami.

Groza je v tem; besede pa pojejo in pojejo. Vidi se, da je pesnik kar bolešno prisluškoval zvočnosti vsake besede, vsakega stavka, ki ga je nizal drugega na drugega kot jagode na prelep rožni venec.

Zelo sem se zavzel, ko sem prebral to širokovo zbirko, kajti v spominu mi je bilo še njegovo «Jutro», in čutil sem se razdalji, ki zeva med obema knjigama. Tedaj pa sem spoznal, da je moral pesnik od onega časa pač mnogo doživeti, kar je prebudilo v njem doslej še spečega tujca — duha. Kakor so namreč te povestice navidez objektivne, so pa v resnici le odsev v trpljenju vijoče se pesnikove duše, ki hlepi po solncu — duhu; so bridka, odlično zargrnjena in zavita žalnica vsega našega naroda tam doli na Brdih, ob Soči in ob morju. Prečitaj samo tole mesto iz «Goža» in se zamisli:

«Sojeno mu je, da mora tičati v tem majhnem, ozkem prostoru, iz katerega ni poti. Nikdar ga ne obsije svetli in topli solnčni pramen. Večen mrak ga objema in večna tema... O, čakal bi, čakal, ko bi le vedel, da bo kdaj čakanja konec. Ali stokrat je že pretaknil vse špranje v steni, kakor visoko je mogel doseči. Ni ga izhoda, ni! O, čakal bi, čakal, ali samemu čakati v globočini, je strašno! In vedno je sam, popolnoma sam!... Počasi polzi čas dalje in počasi se menjavata tema in mrak...»

A kakor da je velika bol prestrašna, da bi jo poet še mogel zadržati v mreži izbranih besed, nenadoma padejo na te težki, sproščeni hribi.

«Razumem tvoj položaj, o gož, natanko občutim tvoje trpljenje, zakaj sam kolobarim dan za dnev, leto za letom! Kolobarim strt, ponižan in zaslužjen. Kolobarim in obupujem, a globoko na dnu srca mi vendar tli drobna iskrica upanja, ki mi pravi: Večno ne boš kolobaril...!»

Stotisoč ponižanih bratov in sester kolobari s težkim srcem po mraku in vsi nosijo v srcu iskrico upanja in čakajo, da zasveti zlato solnce prostosti...»

«To ni moja duša, to je duša tisočerih bratov in sester, ki hoče planiti iz mračne globočine k solncu, po katerem koprni dolgo, dolgo tisočletje.»

In tako izzveni slednjič ta knjiga v obupno tožbo zaslužjenega, razdeljenega in na smrt obsojenega naroda. Toda narod, ki poje, ni mrtev, ampak le trpi, da se popolnoma izčisti v tem strašnem ločilnem ognju in da pojde s svojo pesmijo po svetu odreševati, kajti

«morda — treh najmlajši brat
pojde za vse usod iskat».

Ta knjiga bi se morala udomaćiti tudi pri nas v Sloveniji in brez dvoma bi se, samo če bi se naša založništva dovolj zavedala naloge, ki jo imajo vršiti med narodom.

Miran Jarc.

Fran Onič: Darovanje. Samozaložba. Tiskal A. Rodé v Celju, 1923. 48 str.

Zvezčič pesmi mladega stihotvorca, ki si je na vsaki strani teh že ne-moderno čudnih ritmičnih in neritmičnih besednih žongliranj nadel vsaj po dvoje, mestoma na prvi pogled strašno brihtnih, a po večini bridko nezmiselnih okrasnih pridevkov (epitetha ornantia), kot n. pr.: grobar in drvar tisočletnih gozdov, pobratim golobov, enooki na živi reki, tepec iz čarodejnega kraljestva med sabo se borečih vej, dober potomec predpotopnih živali itd. itd.

Negativni pol Podbevškove Električne žoge! Posili-epigon iz vojne in povojne razburkane duhovnosti zrastlih, že skoro pozabljenih pseudo-poetov velikih narodov, ki so zaplesali «v diven zanos vesoljnih požarov po taktu sviračev na obcestnih svetilkah», pa so jim zdaj že precej ohromele noge.

Niti o eni pesmi te prazne zbirke bi ne mogel trditi, da jo je utelesilo doživljanje ali da so ji kumovali tisti trenutni tresljaji zavzete duše ali pa miselno poglobljanje, iz katerega se izkreše pesem, ki je tega naziva vredna. Tu vse vkup ni nič drugega ko puhlo nizanje ropotavih besed, bolešno igrakanje z nerazumljivimi, psihopatološkimi vizijami, stikanje za votlimi in brezpredmetnimi, često šepavo-ritmičnimi besednimi in zmiselnimi efekti, iz katerih se včasih posveti vredna misel, pa jo takoj spet zagrne in neusmiljeno zaduši kaka «fantastna krogla stisnjenih dimov» ali pa «tuleča hijena z žarečimi kometi svojih mrhovin, himna meteorjev, filmska predstava plesočice Herodijade» itd. itd., — ali pa jo pregluši ropotanje različnih drugih besednih cepcev, s katerimi Onič mlati prazno slamo svoje čudne poezije. Zbirki so že ob rojstvu zapeli pogrebni zvonovi.

Pavel Karlin.

Marijan Mikac: Efekt na defektu. Izdanje «Zenit» v Beogradu. 1923. 16 str.

Lahko bi se bil pošalil z naslovom in rekel, da so to «defekti na defektih» in s tem tudi v kratkem in brez morije ocenil zvezčič, ki je na prvi pogled s svojimi velikimi črkami podoben abecedniku; zelo se mi zdi škoda, da ni tudi v resnici. Zbirka obsega kakih deset pesmi, ki niso ne zanimive, ne paradokсне, ne bizarne, ne duhovite, da o takih lastnostih, kakor je razumljivost, niti ne govorim. V dobri slovenščini bi najboljši izraz zanje našel v besedi čobodra.